

FÉLSZIGET FESZTIVÁL IFJÚSÁGA: FESZTIVÁLOK IFJÚSÁGA? AZ ISKOLÁZOTTSÁG ÉS TOVÁBBTANULÁS ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA AZ IFJÚSÁGI KORSZAKVÁLTÁS KONTEXTUSÁBAN

Ercsei Kálmán

Jelen tanulmány a tanulás, a tudásszerzés jelentősége/fontosságának vizsgálatán keresztül közelít az ifjúsági korszakváltáshoz az erdélyi magyar fiatalok, ezen belül pedig a Félisziget Fesztivál társadalmát illetően.

A tanulmány alapvetően három részből áll. *Az első részben* az ifjúsági korszakváltás problematikáját tárgyaljuk kelet-európai, ezen belül pedig magyarországi és romániai viszonylatban. *A második rész* a romániai oktatási rendszer átalakulása kapcsán arra próbál rámutatni, hogy a rendszerváltás óta az idő teltével az oktatási rendszer átalakulásával – a felsőoktatás expanziójával, differenciálódásával, diverzifikálódásával, piacosodásával – egyre több fiatal számára vált lehetővé a továbbtanulás, a tudásszerzés. *A harmadik részben*, a tulajdonképpeni empirikus részben, először a 2005-ös és a 2006-os Félisziget Fesztiválra látogató fiatalok iskolázottságát vizsgáljuk, majd pedig azt, hogy Félisziget-látogatók életében milyen jelentőséggel bír, életeseményeik között milyen fontossággal bír az iskolai tudás megszerzése, a továbbtanulás. Az empirikus elemzéssel továbbá arra a kérdésre keressünk választ, hogy a vizsgált populáció mintái mennyiben azonosak, illetve mennyiben térnek el az erdélyi fiatalok mintáival/mintáitól, illetve a Magyarországon fokozatosan kialakuló, a Gábor Kálmán által fesztiválok ifjúságának nevezett generáció, vagy más néven az ifjúsági korszakváltás szabadidős szcenáriójában szereplő fiatalok mintáitval/mintáitól.

Az ifjúsági korszakváltás és a (tovább)tanulás jelentősége · Az ifjúsági korszakváltás az ifjúságszociológia nyolcvanas évekre felerősödő irányvonala, amely a nyugati társadalmakban végbemenő ipari és posztipari átmenetet, ennek hatásait helyezi a középpontba. Az ifjúsági korszakváltás tehát civilizációs korszakváltásként tételeződik, melynek lényege az, hogy az ifjúság milyen mértékben válik önálló társadalmi csoporttá, réteggé, milyen mértékű az ifjúság cselekvési autonómiája (vö. Gábor 1996a).

Az ifjúsági korszakváltásnak több megközelítésmódja létezik, jelen esetben az ifjúsági korszakváltást úgy fogjuk fel, mint

két, civilizációs ifjúsági korszak (az ipari társadalom *átmeneti ifjúsági korszaka* és a posztipari társadalom *iskolai ifjúsági korszaka*) közötti váltást, átmenetet.

Az átmeneti ifjúsági korszak az egyén számára egy kevésbé önálló, a kenyérkereső és családi életre való felkészülés életszakasza, egy, már az előző nemzedékek által bejárt út megtétele. A korszak kényszerű, *átmeneti* esemény, amelyet egyirányú mintaadás, a fiatalok felnőtt társadalomhoz való igazodása jellemez. A fiatalok szorosán kötődnek a felnőttek intézményeihez (munkahely, család, szomszédság, egyházi közösség, és mások), a társadalmi élet terén az újoncok, a kezdők társadalmi pozícióját foglalják el, a munkában, a családban, a társadalomban alárendelt szerepet játszanak, kevésbé jelentős felelősséggel. A nemek közötti viszonyok tradicionálisak.

Mindezzel szemben az *iskolai* ifjúsági korszakra a kulturális tőke, az iskolai tudás megszerzésének felértékelődése, a társadalmi reprodukció megváltozása jellemzi. Mindez közvetlenül a tanulási időt hosszabbítja meg. Ennek következtében bizonyos életesemények (munkába állás, házasodás, gyerekvállalás) időben kitolódnak, míg mások előbb következnek be (szexuális tapasztalatok, önálló szórakozás, utazás, sajátos fogyasztói státus). A fiatalok felelőssége nagyobb lesz. Változnak a szocializációs közegek (a tradicionális szocializációs közegek helyét átveszik a média, fogyasztói ipar, kortárs csoportok), a mintaátadás iránya is megváltozik (az egyirányú felnőtt-fiatal mintaátadás kétirányúvá, azaz felnőtt-fiatal és fiatal-felnőtt mintaátadássá alakul).

Mindent összevetve, az ifjúsági korszakváltás során a fiatalok önálló ifjúsági (fogyasztói és polgári) státusának, önálló társadalmi csoportjának, rétegének kialakulásáról van szó.

Az ifjúsági korszakváltás: két forgatókönyv · Több kutató is felhívja arra a figyelmet, hogy az ifjúsági korszakváltás nem vonatkozik minden fiatalra egyaránt, hanem eltérően érvényesül a fiatalok különböző szegmenseire vonatkozóan.

Chisholm tesz említést arról, hogy míg a német kutatók az önállóság, szabadidő, mobilitás megnövekedésének fiatalok körében való általánossá válását hangsúlyozták, addig ezzel szem-

ben a brit kutatók a jómódú osztály és a leszakadt kisebbség, a társadalom alatti osztály, egy *underclass* közötti ellentét elmélyülésére és egyben állandóvá válására hívják fel a figyelmet.

Chisholm továbbá Watts nyomán négy valószínűsítő scénáriót (a munkanélküliség, a szabadidő megnövekedésének scénárióját, a foglalkoztatási, illetve a munka-scenárióját) emel be az ifjúságszociológiai kutatás fogalomtárába (Chisholm 1992:62–63).

A különbségek magyarázatára kínál keretet Zinnecker hatdimenziós osztály-specifikus ifjúságelemzési modellje, amely szerint az ifjúság szegmentálódását a bourdieui-tőketípusok társadalmi térben való eloszlása artikulálja. Zinnecker szerint „a rendelkezésre álló tőkeforrások terjedelme és összetétele szerint [tehát társadalmi osztályonként] a cselekvések jellegzetes lehetőségei és kényszerei adódnak, amelyek kollektíven hagyományozott mintákká sűrűsödnek össze” (Zinnecker 1986, 1992). E szerint tehát osztályonként más és más ifjúsági habitus alakul ki, azaz a nagy tőkevolumen birtokló „felső” rétegekből származó fiatalok esetén válik lehetővé a „hosszú gyeplőre eresztett”, azaz iskolai ifjúsági életszakasz megélése. A közepes tőkevolumen birtokló kispolgárságból származó fiatalok körében az ifjúsági életszakasz a képzési karrier idejére korlátozódik, és nem adódik lehetőség olyan mértékű autonómia kialakítására, mint amilyent a felső rétegekből származók meg tudnak engedni maguknak. Végül, a csekély tőkevolumen birtokló alsó rétegekből származók az ifjúkort a gyerekkor egyszerű meghosszabbításaként vagy a felnőtt-társadalomba vezető szerepként élik meg (Zinnecker *uo.*).

A továbbiakkal azzal a szemlélettel értünk egyet, mely szerint a munkanélküliség scénáriója (más néven a munkanélküliségi scénárió), illetve a szabadidő megnövekedésének scénáriója (avagy a szabadidős scénárió) egyszerre érvényesül, azaz kialakul az ifjúság „kettészakadt” társadalmi, amely egyrészt a fiatalok mobilitásának megnövekedését, másrészt pedig a munkanélküliség állandósulását jelenti (vö. Gábor 2000:8, 2002:28–29, 2004:29).

Az egyik vagy másik scénárió bekövetkezése pedig véleményünk szerint zinnecker-i értelemben osztály-specifikus, vagyis minél magasabb társadalmi státussal rendelkezik a származási család, annál nagyobb az esélye arra, hogy a szabadidős scénárió szerepét ölthesse magára. Magas státussal tehát inkább a szabadidős scénárió, alacsonyabb státussal pedig a munkanélküliségi scénárió jár együtt.

Az oktatási rendszer átalakulása és az ifjúsági korszakváltás. Ifjúsági korszakváltás Magyarországon és Romániában

Az ifjúsági korszakváltással foglalkozó munkák szerint a polgári demokrácia és a magántulajdonon alapuló piacgazdaság kiépülésével a közép-keleti és a kelet-európai országokban – így Magyarországon és Romániában egyaránt – megteremtődtek az ifjúsági korszakváltás feltételei, vagyis azok a keretek, amelyek lehetővé teszik, hogy a társadalmi folyamatok terén az ifjúsági életszakasszal számottevő változások következhesenek be (ld. Gábor 2000, 2004, 2005b; Veres 2000).

Az oktatás expanziójával elvileg adottá válik az esély, hogy egyre több fiatal egyre hosszabb ideig tanulhasson, ennek folytán pedig egyre szélesebb réteg rendelkezzen saját fogyasztói státussal, növekvő önállósággal és autonómiával.

A magyarországi oktatási rendszer átalakulásával foglalkozó elemzők nézetei azonban különböznek egymástól. Míg az

egyik oldalon az a nézet uralkodik, hogy a magántulajdonon alapuló piacgazdaság elterjedésével, a társadalom széleskörű középosztályosodásával, a fogyasztási javak elterjedésével az oktatási rendszer nyitottabbá, sokszínűbbé, piac-kompatibilissé vált, mások egy nem középosztályosodó, szélsőségesen polarizált társadalom kialakulását, az oktatási rendszer kettészakadását és elitközpontúvá válását, a piacnak az esélyegyenlőtlenségekre gyakorolt hatását hangsúlyozzák (vö. Gábor 2004:29–30).

Míg a rendszerváltás előtti Magyarország esetében a kettős gazdaság, a kettős nyilvánosság létrejötte folytán egy fellazultabb szocialista rendszerről beszélhetünk, addig Romániában a rendszerváltást megelőzően az utolsó pillanatig egy erőteljesen centralizált szocialista rendszer volt „életre kényszerítve”.

Ebből kifolyólag a magyarországi viszonyokhoz képest Romániában a piacgazdaság, illetve az oktatási rendszer átalakulása is lassabban, nehezebben végbemenő folyamat (ld. Papp 1998; Fóris-Ferenczi 2004), az erdélyi (és feltehetőleg a romániai) fiatalok esetében az ifjúsági korszakváltás, az iskolai ifjúsági életszakaszra való áttérés pedig erőteljesebben osztály-specifikus, mint a magyarországi fiatalok esetén.

Gábor Kálmán megjegyzi, hogy a munkanélküliségi scénárió veszélyesebbé, a szabadidős scénárió pedig etatistábbá válik, továbbá, hogy nemcsak a magyarországi és romániai fiatalok között, hanem a romániai magyar és román fiatalok között is tapasztalhatók különbségek. Gábor Kálmán vizsgálatai alapján az erdélyi magyar fiatalok körében olyan kulturális és civilizatorikus tényezők hatnak (kulturális és történeti tradíciók: hagyományos női-férfi szerepek, vallásosság, stb.), amelyek lelassítják az ifjúság körében történő korszakváltást (a fiatalok késői személyi önállóságra épülő rövidített ifjúsági életszakaszt alakítanak ki maguknak) (Gábor 2004, illetve 2005b:23–27).

Az ifjúsági korszakváltás egyes jegyei azonban föllelhetők, s noha a tradicionális élettervezéstől lényegében csak az elithez tartozók térnek el, az ifjúsági korszakváltás – jóllehet nem ideáltípusos formájában, de kiszélesedőben van (lásd Gábor *uo.*; vö. Kiss 2000; Ercsei 2002). Továbbá Gábor Kálmán vizsgálatai alapján az erdélyi román fiatalok az erdélyi magyar fiatalokhoz képest azonban közelebb állnak a magyarországi fiatalokhoz, az ő körükben gyengébben hatnak a kulturális és civilizatorikus tényezők (ld. Gábor *uo.*).

Ifjúsági korszakváltás és a fesztiválok ifjúsága · Gábor Kálmán a Sziget- Fesztiválon, Sport-Szigeten, Budapest Parádén folytatott vizsgálatok adatai alapján azt a megállapítást teszi, hogy az ifjúság kettészakadt társadalmában a fent említett rendezvényeken a fiatalok azon csoportja (felül)reprezentált, akik felsőfokon tanulnak vagy felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek, (pl. a Sziget Fesztivál vizsgálatok szerint a szakmunkásképzőkbe járók alul, a gimnáziumba, főiskolába, egyetemre járó fiatalok pedig felül vannak reprezentálva, ugyanígy felülreprezentáltak a fiatalok az anyagi javakkal való rendelkezés terén is (ld. Gábor 2002:29–30).

A szerző szerint a különböző fesztiválokon (de főként a Sziget Fesztiválon) résztvevő fiatalok többsége az ifjúsági korszakváltás szabadidős scénáriójában „szerepet játszó” fiatalokat képviselik. Ezek a fiatalok szűk értelemben a fesztiválok

ifjúságának tekinthetők, ugyanekkor egy olyan szélesedő társadalmi (ifjúsági) réteg része, amely a fesztiválózó fiatalokkal hasonló közös társadalmi jellemzőket és mintákat osztat, amely alapján véve is a fesztiválok ifjúságának tekinthető (Gábor 2005a:13-16., vö. Gábor 2000, 2002).

Az oktatáskutatói szakirodalom alapján megállapítható, hogy a rendszerváltást követően az oktatási rendszer átalakulásával nagy mértékű expanzió ment végbe mind a romániai felsőoktatás, mind pedig a romániai magyar felsőoktatást tekintetében.

Ebből kifolyólag feltételezzük, hogy az oktatás ilyen jellegű expanziójával megjelenik az ifjúsági korszakváltás iskolai ifjúsági szakaszt megéllők, azaz a szabadidős szcenárió szereplőinek csoportja, továbbá azt is, hogy ezzel együtt létrejön a fesztiválok ifjúsága.

Jelen fejezetben a Félisziget Fesztivál népességének két lépéses elemzésével a fenti hipotézist, vagy másként fogalmazva a következő kérdést próbáljuk meg körüljárni: a „*fesztiválok ifjúságának*” tekinthetjük-e iskolázottságuk és továbbtanulási szándékuk, terveik alapján a Féliszigeten résztvevő fiatalokat.

Először arra a kérdésre keresünk választ, hogy milyen fokú iskolázottság, iskolai szint jellemző a Félisziget fiataljaira, majd azt, hogy milyen jelentősége van körükben a (tovább)tanulásnak, tudásszerzésnek, kulturális tőkefelhalmozásnak, milyen helyet foglal el a tanulás a fiatalok életeseeményei között, mennyiben határozza meg mindezt a családi háttér.

Továbbá, az elemzés mindkét lépés során, igyekszünk összehasonlító jellegű megállapításokat tenni. Összehasonlításként az magyarországi fiatalokra reprezentatív Ifjúság 2000, illetve Ifjúság 2004, a romániai magyar fiatalokra reprezentatív Mozaik 2001, illetve a Sziget-kutatások adatait fogjuk felhasználni.

Mielőtt továbblépnénk figyelembe kell vennünk néhány, esetleges torzítást előidéző tényezőt, amellyel az összehasonlítások esetén számolnunk kell.

Elsősorban fontos leszögezni, hogy a Félisziget résztvevők körében nem magyar és román nemzetiségűek egyaránt jelen vannak. Feltevődhet tehát a kérdés, hogy milyen alapon viszonyítjuk a romániai magyar fiatalok népességéhez. Válaszunk erre az, hogy mivel a Féliszigeten igencsak magas (85 százalék körüli) a magyar nemzetiségűek aránya elsősorban a romániai magyar népességhez való viszonyítást tartjuk relevánsnak. Természetesen kontrollként érdemesnek tartjuk prezentálni a romániai fiatalok mintáit is, amit írásunk során meg is teszünk.

Továbbá óvatosan kell kezelnünk a Mozaik adatait megbízhatóság szempontjából, hiszen a 2001 óta eltelt négy év, így minden bizonnyal számíthatunk a fiatal népesség jellemzőinek változására.

Végül, megjegyzendő, hogy mivel a Félisziget résztvevők esetén a fiatalok szigorúan módszertani értelemben vett csoportjának jellemzőire vagyunk kíváncsiak a vizsgálatunkba a 15-29 év közötti Félisziget-résztvevőket vonjuk be. (Ugyanígy járunk el a Sziget 2005 esetén is. Mivel a többi Sziget-kutatás esetén nem volt lehetőségünk ilyen jellegű megkötéseket tenni úgy azok esetén az adatok az össznépességre vonatkoznak. A Sziget

2005 kivételével a Sziget-felmérésekből származó adatok tehát a 14 év alattiakra és a 30 évnél idősebbekre is vonatkoznak.

Korcsoport, foglalkozás és iskolázottság szerinti eloszlások. Mivel a Félisziget Fesztivál résztvevőinek jellemzése immár megtörtént (Ercsei-Veres 2005, továbbá Veres 2006) jelen írásban nem térünk ki a résztvevők részletes jellemzésére, hanem csak a számunkra releváns életkor, foglalkozás és iskolázottság szerinti eloszlásokat vizsgáljuk meg (többnyire összehasonlító jelleggel).

Korosztályok és gazdasági aktivitás/foglalkoztatottság szerinti eloszlás. E tekintetben megfigyelhetjük, hogy a 2005-ös Félisziget Fesztiválon a résztvevők közel fele a 20-24 éves korosztályhoz tartozik, őket követik a 15-19 évesek 30 százalékos arányban, a 25-29 évesek közel 18 százalékkal, valamint a 30 éven felüliek mintegy 3 százalékkal. A 2006-os fesztivál esetén hasonló arányokat találunk, a két mérés eredményei között nem mutatkozik szignifikáns különbség.

A Mozaik 2001 felmérés adataihoz képest a Féliszigeten felülreprezentáltak a 20-24 év közöttiek, és alulreprezentáltak a 25-29 év közötti fiatalok.

A Sziget Fesztivál fiataljai esetén is a 20-24 évesek felülreprezentáltsága, illetve a 25-29 évesek alulreprezentáltsága tapasztalható azzal a különbséggel, hogy a Sziget-látogatók esetén a különbségek kisebb mértékűek.

	15-19 (%)	20-24 (%)	25-29 (%)
<i>Ifjúság 2000 (N = 8000/8000)</i>	28,4	35,7	35,9
<i>Sziget 2000 (N = 936/972)</i>	31,6 ¹	54,2	14,2
<i>Mozaik 2001 MA (N = 1881/1881)</i>	32,4	36,3	31,4
<i>Mozaik 2001 RA (N = 705/705)</i>	33,0	36,9	30,1
<i>Ifjúság 2004 (N = 8000/8000)</i>	29,2	30,8	40,0
<i>Sziget 2004 (N = 2306/2306)</i>	27,7 ²	40,3	23,3
<i>Sziget 2005 (N = 533/623)</i>	28,1	42,4	29,5
<i>Félisziget 2005 (N = 621/645)</i>	31,7	49,9	18,4
<i>Félisziget 2006 (N = 889/932)</i>	31,8	53,3	14,8

1. táblázat. Korcsoportok szerinti százalékos eloszlás.

Forrás: Mozaik 2001, Félisziget 2005-2006, Gábor 2006: Szigetkutatások 2000-2004, Sziget 2005

2005-ben a Félisziget-résztvevők kétharmada (66%) tanulmányokat folytatott, valamelyest több mint egyharmada (38%) dolgozott, a hátralevő kevesebb mint 1 százalék a munkanélküliek, inaktívak között oszlott meg. A 2006-os adatokat illetően azt mondhatjuk, hogy nem történt szignifikáns változás. Az eloszlások hasonlóak.

Ugyanekkor látható, hogy az erdélyi magyar fiatalok esetén jóval magasabb a dolgozók aránya (52%) és jóval kisebb a tanulmányokat folytatóké (30%). E népességben belül továbbá számottevően magasabb a munkanélküliek és inaktívak aránya.

	<i>Mozaik 2001 MA</i> (N = 1808/1881)	<i>Mozaik 2001 RA</i> (N = 685/705)	<i>Félsziget 2005</i> (N = 619/621)	<i>Sziget 2005</i> (N = 533/533)	<i>Félsziget 2006</i> (N = 888/889)
Dolgozik	52,4	42,3	32,5	53,4	28,4
Tanul	30,3	33,7	66,7	43,8	68,9
Munkanélküli	8,6	9,5	0,3	1,9	1,5
Inaktív, egyéb	8,7	14,5	0,5	1,0	1,2
Összesen	100%	100%	100%	100%	100%

2. táblázat. Az elsődleges foglalkozás szerinti százalékos eloszlás (a 15–29 évesek körében).

Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005-2006, Sziget 2005

Értelemszerűen feltevéődik a kérdés, hogy ezek a különbségek vajon nem pusztán a korcsoportok szerinti különbségekből adódnak, vagyis, hogy a Félsziget-résztevők körében azért nagyobb a tanulók aránya, mert felülreprezentáltak a fiatalabb korúak, illetve azért kisebb a dolgozók aránya, mert alulreprezentáltak a 25-29 évesek.

Erre a kérdésre a foglalkoztatottsági státus korcsoportos elemzése ad választ, amely rámutat arra, hogy a különbségek nem az életkorok miatti különbségekből adódnak, hanem abból, hogy a Félsziget-látogatók az erdélyi fiatalok egy olyan szegmense, amely nem reprezentálja, nem képezi le az erdélyi magyar fiatalok népességét.

Látható ugyanis, hogy miközben az erdélyi 20-24 éves fiatalok mintegy 60 százaléka dolgozik és hozzávetőleg 23 százaléka tanul, addig a Félszigeten felülreprezentált 20-24 évesek 25-30 százaléka dolgozik és mintegy 70 százaléka tanul. Továbbá a Félszigeten alulreprezentált 25-29 éves korosztály 80 százaléka dolgozik az erdélyi fiatalok 76 százalékaival szemben.

A Félszigeten tehát a 20-24 éves erdélyi magyar fiatalok egy olyan szegmense van jelen, amely körében alulreprezentáltak a gazdaságilag aktívak és felülreprezentáltak a tanulmányokat folytatók. A 25-29 évesek esetén pedig hozzávetőleg ugyanannyi a dolgozók aránya, felülreprezentáltak viszont az ezen korosztályba tartozó tanulmányokat folytató fiatalok.

Végül megemlítendő, hogy a Félsziget-résztevők körében igencsak erősen felülreprezentáltak a 15–19 évesek korosztályába tartozó tanulók (illetve, amint már az előzőkben is jeleztünk, alulreprezentáltak a munkanélküliek és az inaktívak).

A Félsziget résztvevők két legnépesebb, legnagyobb arányt kitevő szegmense a 20-24 és 15-19 évesek tanulók (míg az erdélyi fiatalok esetén három, nagyobb arányt képviselő szegmens van: a tanulmányokat folytató 15-19 évesek, valamint a gazdaságilag aktív 20-24 és 25-29 évesek szegmense).

<i>Mozaik MA 2001</i> (N = 1801 / 1881)	<i>Dolgozik</i>	<i>Tanul</i>	<i>Egyéb</i>	<i>Összesen</i>
15-19	19,2	66,2	14,6	100%
20-24	59,6	22,8	17,5	100%
25-29	76,1	4,3	19,7	100%
Összesen	52,4	30,3	17,3	100%

<i>Félsziget 2005</i> (N = 619/621)	<i>Dolgozik</i>	<i>Tanul</i>	<i>Egyéb</i>	<i>Összesen</i>
15-19	7,7	91,8	0,5	100%
20-24	30,3	69,4	0,3	100%
25-29	81,4	15,9	2,7	100%
Összesen	32,5	66,7	0,8	100%

<i>Félsziget 2006</i> (N = 888/889)	<i>Dolgozik</i>	<i>Tanul</i>	<i>Egyéb</i>	<i>Összesen</i>
15-19	8,1	90,5	1,4	100%
20-24	25,2	71,7	3,2	100%
25-29	83,3	12,9	3,8	100%
Összesen	28,4	68,9	2,7	100%

3. táblázat. Korcsoportok százalékos eloszlása az elsődleges foglalkozás szerinti.

Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005-2006

Az elsődleges és másodlagos foglalkozás szerint az tapasztalható, hogy míg a Félsziget-résztevők mintegy kétharmada számára (66/68%) a tanulás, 18 százaléka számára a jövedelemszerző tevékenység számít főtevékenységnek, addig a magyar fiataloknak mintegy fele dolgozik és alig egyötöde folytat tanulmányokat főtevékenység formájában. A két népességben hasonló arányban vannak jelen azok a fiatalok, akik egyszerre dolgoznak és e mellett tanulnak, illetve tanulás mellett munkát vállalnak.

A leglényegesebb viszont az, hogy miközben a magyar fiatalok körében mitnégyszázalékre tehető azok száma, akik valamilyen formában tanulmányokat folytatnak, addig a Félsziget-résztevők esetén ez az arány 80 százalék, tehát igencsak magas. Ezek az adatok hasonlóak a Sziget 2005 kutatás adatai alapján tapasztaltakkal, miszerint a Szigetre látogató fiatalok 68 százaléka folytat tanulmányt (elsődleges és másodlagos tevékenységként).

	Mozaik 2001 MA (N = 1813/1881)	Mozaik 2001 RA (N = 685/705)	Félsziget 2005 (N = 619/621)	Sziget 2005 (N = 533/533)	Félsziget 2006 (N = 889/889)
Dolgozik	48,7	34,9	18,7	29,3	18,8
Dolgozik és tanul / Tanul és dolgozik	16,3	5,4	14,2	23,8	9,6
Tanul	17,7	38,7	66,2	44,3	68,8
Munkanélküli, inaktív, egyéb	17,3	21,0	0,8	2,7	2,8
Összesen	100%	100%	100%	100%	100%

4. táblázat. A(z) (elsődleges és másodlagos) foglalkozás szerinti százalékos eloszlás (a 15–29 évesek körében).

Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005–2006, Sziget 2005

A tanulmányi forma és az iskolai szint szerinti eloszlás. A tanulmányokat (nem csak főtevékenységként) folytató Félsziget-résztevők 66/62 százalékos arányban egyetemi tanulmányokat folytatnak, közel egynegyede (23/28%) elméleti líceumba jár. A hátramaradó 10 százalék megoszlik a többi tanulmányi forma között (külön-külön egyik tanulmányi forma aránya sem

haladja meg a 3 százalékot). A magyar fiatalok feleannyian folytatnak egyetemi tanulmányokat, mint a Félsziget-látogató fiatalok. Az egyetemen tanulók tehát igen magasan felül vannak reprezentálva. A többi tanulmányi forma esetén pedig nagyrészt alulreprezentáltság tapasztalható.

	Mozaik 2001 MA (N = 634)	Mozaik 2001 RA (N = 302/705)	Félsziget 2005 (N = 497)	Félsziget 2006 (N = 697)	Sziget 2005 (N = 363)
Általános iskola	1,5	3,6	0,4	0,3	
Szakkiskola	5,0	8,3	0,4	0,4	1,9
Szakközépiskola	10,4	13,2	2,0	2,2	7,4
Elméleti líceum	34,4	26,8	23,5	28,3	
Technikum, posztliceális képzés	6,0	3,3	0,4	0,4	4,7
Főiskola	6,6	1,3	4,2	3,7	24,2
Egyetem	32,3	40,7	65,9	62,4	36,9
Magiszteri képzés	1,9	0,3	2,0	1,6	1,7
Ph.D. egyéb posztgraduális képzés	1,3	0,7	1,0	0,7	1,7
Más képzés	0,7	1,7	0,2	0,0	2,5
Összesen	100%	100%	100%	100%	100%

5. táblázat. A tanulmányi forma szerinti százalékos eloszlás (a tanulmányokat folytató 15–29 évesek körében).

Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005–2006, Sziget 2005

4 osztályos gimnázium	11,6%
5 osztályos gimnázium	1,7%
6 osztályos gimnázium	5,2%
8 osztályos gimnázium	2,2%

Összességében az erdélyi fiatalok népességének mintegy fele (51%) középfokú tanulmányokat folytat, 40 százaléka pedig felsőfokú tanulmányokat. A Félsziget-látogatók esetében ezek az arányok 2005-ben 26 és 73, 2006-ban pedig 31 és 68 százalék.

Ez esetben is felmerül a kérdés, hogy vajon nem a 20-24 éves korcsoport Félszigeten való felülreprezentáltságából adódik ez a különbség, mivel éppen ebben a korcsoportban találhatóak azok java, akik felsőfokú tanulmányokat végeznek.

A tanulmányi formák korcsoportos vizsgálatából kitűnik, hogy a 20-24 éves fesztivál-látogatók körében nagyobb a felső-

fokú képzésben résztvevők aránya és alacsonyabb a középfokú tanulmányokat folytatóké, ami arra utal, hogy a 20-24 évesek felülreprezentáltsága hozzájárulhat a felsőfokú tanulmányokat végzők magas arányához, a Félsziget népességén belüli felülreprezentáltságához. Továbbá viszont a felsőfokú képzésben résztvevő Félsziget-látogatók aránya is valamelyest magasabb mind a 15-19, mind pedig a 25-29 évesek körében. Statisztikailag azonban az összefüggés kellő esetszám hiányában nem megvizsgálható.

Mozaik 2001 (N = 613)	Alacsony	Közepes	Magas	Összesen
15-19	9,7	74,4	15,9	100%
20-24	1,1	13,1	85,8	100%
25-29	2,1	8,5	89,4	100%
Összesen	6,5	51,1	42,4	100%

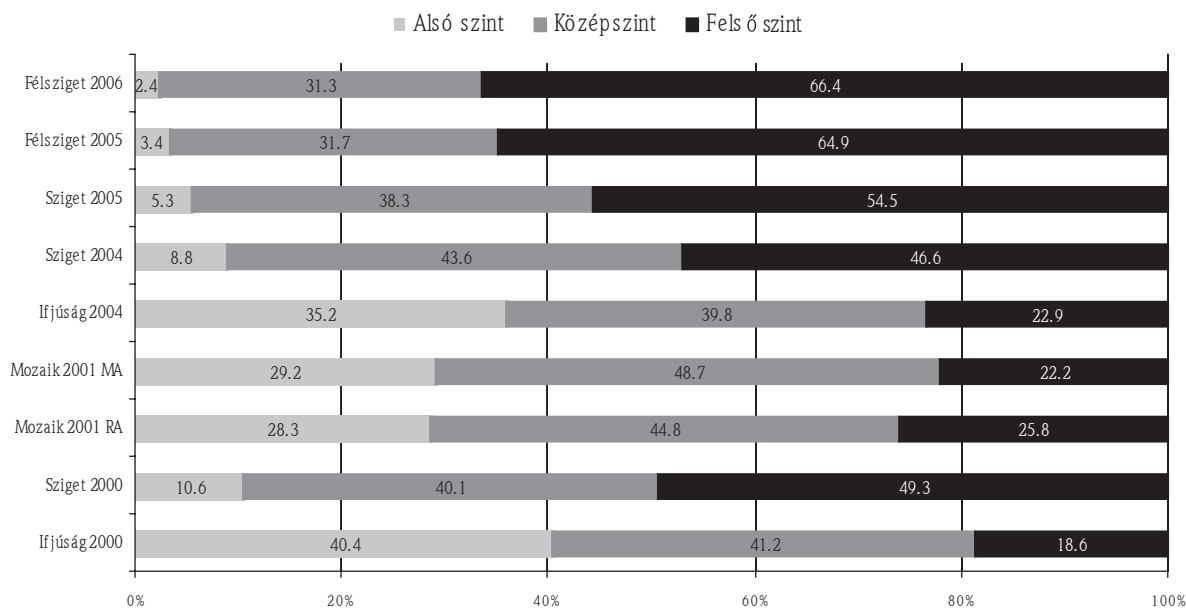

Félsziget 2005 (N = 498)	Alacsony	Közepes	Magas	Összesen
15-19	2,1	61,7	36,3	100%
20-24	0,0	2,6	97,4	100%
25-29	0,0	8,3	91,7	100%
Összesen	0,8	25,9	73,3	100%

Félsziget 2006 (N = 697)	Alacsony	Közepes	Magas	Összesen
15-19	1,5	77,0	21,6	100%
20-24	0,3	2,1	97,7	100%
25-29	0,0	0,0	100,0	100%
Összesen	0,7	30,8	68,4	100%

6. táblázat. Korcsoportok a tanulmányi formák szerint
(a tanulmányokat folytató 15–29 évesek körében).
Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005-2006, Sziget 2005

1. ábra. Iskolai szint szerinti eloszlás (adott szinten tanul vagy befejezte).

Forrás: Mozaik 2001 MA (N = 1885/1881), Mozaik 2001 RA (N = 701/705); Gábor 2006 - Ifjúság 2000 (N = 8000), Sziget 1999 (N = 542), Sziget 2000 (N = 972), Ifjúság 2004 (N = 8000), Sziget 2004 (N = 2306); Sziget 2005 (N = 533); Félsziget 2005 (N = 621), Félsziget 2006 (N = 889);

Mivel a Félsziget-részvevők körében magas a tanulók aránya az iskolai szint és a tanulmányi forma szerinti eloszlás tekintetében nem tapasztalhatók nagy eltérések. Az erdélyi magyar fiatalok esetén az eltérések valamelyest nagyobbak.

Míg a Félsziget-részvevők körében a hozzávetőleg egynegyed középfok - háromnegyed felsőfok (26/73 %), illetve egyharmad középfok - kétharmad felsőfok (31/68 %) eloszlás egyharmad középszint – kétharmad magas szint lett (31/65-66 %), addig a romániai magyar fiatalok körében a 6 százalék alsó fok, 42 százalék felsőfok egyharmad alsószint (29%), egyötöd felsőfok (22%) lett. A középfokon tanulók/a középszinten elhelyezkedők változatlanul a népesség felét teszik ki (, 49 százalékát).

Összehasonlítva a népeségek közötti arányokat azt tapasztalhatjuk, hogy az iskolai szintek szerint egyfelől nagyobb különbségek tapasztalhatók az alacsony és magas iskolai szintek arányait tekintve, másrészt kisebb a középszint aránya közötti különbség.

Mindezekkel együtt viszont a vázolt trendek változatlanok, az erdélyi magyar fiatalokhoz képest a Félsziget-látogatók az iskolai szintek tekintetében is egyrészt kevésbé erőteljesen, de továbbra is alulreprezentáltak a közepes iskolai szinten, illetve felülreprezentáltak a magas iskolai szint esetén, és erőteljesebben alulreprezentáltak az alacsony iskolai szint tekintetében.

Tanulmányi forma	Alacsony	Közepes	Magas	Összesen
Mozaik 2001 (N = 613)	6,5	51,1	42,4	100%
Félsziget 2005 (N = 498)	0,8	25,9	73,3	100%
Félsziget 2006 (N = 697)	0,7	30,8	68,4	100%
Iskolázottsági szint	Alacsony	Közepes	Magas	Összesen
Mozaik 2001 (N = 1855/1881)	29,2	48,7	22,2	100%
Félsziget 2005 (N = 621/621)	3,4	31,7	64,9	100%
Félsziget 2006 (N = 889/889)	2,4	31,3	66,4	100%

7. táblázat. Tanulmányi forma és iskolai szint szerinti százalékos eloszlások.

Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005-2006, Sziget 2005

Az iskolai szintek esetén az iskolai tanulmányi forma vizsgálatok tapasztalt tendenciák érvényesülnek, vagyis a Félsziget-látogatók minden korosztály esetén erőteljesen alulreprezentáltak az alsó iskolai szintűek aránya, illetve felülreprezentáltak a magas iskolai szintűek aránya az erdélyi fiatalokhoz képest. A középszinten elhelyezkedők aránya a 20-29 éves Félsziget-látogatók körében alulreprezentáltak. Mivel a magas iskolai szintűek felülreprezentáltsága nem csak a 20-24 évesek korosztályán, hanem minden korosztályon belül jellemző, megállapíthatjuk, hogy a magas iskolai szint a Félsziget Fesztivál látogatói körében általánosan tapasztalt jelenség. A Félsziget Fesztivál látogatói körében átlagosan magasabb az iskolázottság.

Mozaik 2001 (N = 1855 / 1881)	Alacsony fokú iskolai szint	Középfokú iskolai szint	Magas fokú iskolai szint	Összesen
15-19	25,9	64,3	9,8	100%
20-24	30,1	38,7	31,2	100%
25-29	31,4	44,1	24,5	100%
Összesen	29,2	48,7	22,2	100%

Félsziget 2006 (N = 621/621)	Alacsony fokú iskolai szint	Középfokú iskolai szint	Magas fokú iskolai szint	Összesen
15-19	4,1	64,5	31,5	100%
20-24	1,9	10,6	87,4	100%
25-29	6,1	32,5	61,4	100%
Összesen	3,4	31,7	64,9	100%

Félsziget 2006 (N = 889/889)	Alacsony fokú iskolai szint	Középfokú iskolai szint	Magas fokú iskolai szint	Összesen
15-19	2,8	76,3	20,8	100%
20-24	0,8	9,3	89,9	100%
25-29	6,8	13,6	79,5	100%
Összesen	2,4	31,3	66,4	100%

8. sz. táblázat. Iskolai szintek eloszlása korcsoportok szerint

Visszatérve az iskolai szintek különböző népeségeken belüli eloszlására azt állapíthatjuk meg, hogy a román fiatalok körében az iskolai szintek eloszlása hasonló a magyar fiatalok esetén tapasztalt eloszlással (kisebb, 4%-os különbséggel a közép- és felső iskolai szintek esetén). A romániai fiatalokhoz képest a magyar fiatalok körében valamelyest nagyobb a közép és kisebb a felső szint aránya, mindezzel együtt azonban úgy gondoljuk, hogy a magyar fiatalok iskolai szintek szerinti eloszlása nem tér el számottevően a romániai almintákon belül tapasztalt eloszlásoktól.

A Sziget népesége a magyarországi fiatalokhoz viszonyítva az előzőekben elmondott trendeket követi, vagyis a Szigeten – össznépeséghez képest – a szakmunkásképzőkbe járók, azaz az alsó szinten képzettek alul-, a főiskolába, egyetemre járók, azaz felső szinten képzett fiatalok pedig felül vannak reprezentálva.

A Félsziget és Sziget trendjei egymáshoz hasonlóak, mindössze kisebb aránybeli eltérések tapasztalhatók. Eszerint míg a Szigeten 5-10 százalékos az alsó, 38-43 százalékos a közép és 47-55 százalékos a felső fokon képzettek aránya, a Félsziget-részvevők esetén, amint arra az imént rámutattunk, az alsó szinten képzett fiatalok 3-4 százalékban képviseltek, valamivel kisebb a közepes szintre kerülők aránya, e mellett pedig igen magas a felső szinten képzettek aránya.

Továbbtanulási szándék erőssége

A Félsziget-részvevők esetén igen magas a továbbtanulni szándékozók aránya. Míg a romániai magyar és román fiatalok hozzávetőleg fele, addig a Félsziget-részvevők több mint 70 százaléka szeretne továbbtanulni. Továbbá a Félsziget-részvevők iskolai szinttől függetlenül szándékoznak folytatni tanulmányaikat, a romániai magyar, illetve román fiatalok esetében az iskolai szint és a továbbtanulási szándék szignifikánsan összefügg.

	Mozaik 2001 MA (N = 1881)	Mozaik 2001 RA (N = 705)	Félsziget 2005 (N = 621)	Félsziget 2006 (N = 889)
Igen	44,5	46,0	72,3	76,5
Nem	50,1	49,9	16,4	20,4
Nem tudja	5,4	4,1	11,3	3,1
Összesen	100%	100%	100%	100%

9. táblázat. *Tervezed-e, hogy (jelenlegi tanulmányaidat követően) továbbtanulj? Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005-2006*

A korcsoportos eloszlásokból azt is leolvashatjuk egyrészt, hogy a Félsziget-résztvevők körében mindhárom korcsoport esetén nagyobb a továbbtanulni szándékosok aránya azok arányánál, akik nem szándékoznak folytatni tanulmányaikat, másrészt a továbbtanulni szándékosok aránya mindhárom korcsoport esetén magasabb a Félsziget-látogatók körében. A továbbtanulási szándék magas aránya nem csak a Félszigeten felülreprezentált 15-24 évesek körében magasabb, hanem a 25-29 évesek körében is, összességében tehát, a továbbtanulási szándék aránya a fesztiválózóknak körében nem a felülreprezentált 20-24 éves korcsoport miatt magas.

15-19

	Mozaik 2001 MA (N = 197)	Félsziget 2005 (N = 197)	Félsziget 2006 (N = 283)	Mozaik 2001 RA (N = 233)
Igen	69,8	90,4	96,1	70,8
Nem	26,6	4,6	3,2	24,9
Nem tudja	2,6	5,1	0,7	4,3
Összesen	100%	100%	100%	100%

20-24

	Mozaik 2001 MA (N = 310)	Félsziget 2005 (N = 310)	Félsziget 2006 (N = 474)	Mozaik 2001 RA (N = 260)
Igen	39,1	74,2	72,2	41,5
Nem	55,4	16,8	23,8	53,8
Nem tudja	5,4	9,0	4,0	4,6
Összesen	100%	100%	100%	100%

25-29

	Mozaik 2001 MA (N = 114)	Félsziget 2005 (N = 114)	Félsziget 2006 (N = 132)	Mozaik 2001 RA (N = 212)
Igen	24,2	36,0	50,0	24,1
Nem	68,5	36,0	44,7	72,6
Nem tudja	7,3	28,0	5,3	3,3
Összesen	100%	100%	100%	100%

10. táblázat. *Továbbtanulási szándék korcsoportok szerint. Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005-2006*

Az iskolázottsági szint és a továbbtanulási szándék között értelemszerűen összefüggés mutatkozik. A továbbtanulási szándék az alsó szintről a középső szint fele haladva növekszik, majd a magas szintre érve csökken. A Félsziget-látogatók körében viszont mind 2005-ben, mind 2006-ban magasabb a to-

vábbtanulást tervezők aránya. Az összefüggés szignifikáns a Mozaik adatokon belül. A Félsziget-adatok esetén a „Nem tudja” kategóriákon belüli kis esetszám miatt statisztikai próba nem végezhető.

		Igen	Nem	Nem tudja	Összesen
Mozaik 2001 MA **	Alsó szint (N1 = 541)	22,7%	73,6%	3,7%	100%
	Középszint (N2 = 903)	55,5%	39,8%	4,8%	100%
	Felső szint (N3 = 411)	49,6%	41,4%	9,0%	100%
	(N = 1855/1881)	44,5%	50,1%	5,4%	100%
Mozaik 2001 RA **	Alsó szint (N1 = 199)	33,2%	61,3%	5,5%	100%
	Középszint (N2 = 313)	54,6%	42,5%	2,9%	100%
	Felső szint (N3 = 181)	44,8%	50,3%	5,0%	100%
	(N = 693/705)	46,0%	49,9%	4,1%	100%
Félsziget 2005	Alsó szint (N1 = 21)	42,9%	9,5%	47,6%	100%
	Középszint (N2 = 192)	75,1%	11,2%	13,7%	100%
	Felső szint (N3 = 397)	72,5%	19,4%	7,6%	100%
	(N = 610/621)	72,3%	16,4%	11,3%	100%
Félsziget 2006	Alsó szint (N1 = 21)	52,4%	42,9%	4,8%	100%
	Középszint (N2 = 278)	89,9%	7,9%	2,2%	100%
	Felső szint (N3 = 590)	71,0%	25,4%	3,6%	100%
	N = (889/889)	76,5%	20,4%	3,1%	100%

11. táblázat. *Iskolai szint és továbbtanulási szándék közötti összefüggés. Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005-2006 (** - az összefüggés szign. a 0,001 szinten)*

Az erdélyi magyar fiatalok, illetve a Félsziget-résztvevők esetén 2005-ben a továbbtanulási szándék szignifikánsan összefügg a szülők (mind az apa, mind az anya) iskolázottságával³. Minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik a szülő, annál erősebben jelentkezik a továbbtanulási szándék. A Félsziget-résztvevők közül a továbbtanulást tervezők aránya minden szinten magasabb. Mindkét szülő esetén hasonlóan változnak az arányok. A Félsziget-népességen belül az alacsony iskolázottságú szülők gyerekei kétszer annyian, a középfokú és felső fokú iskolázottsággal rendelkező szülők gyerekei 15 százalékkal többen tervezik a továbbtanulást az erdélyi magyar fiatalokhoz képest (lásd a melléklet 1. és 2. számú táblázatát).

Továbbá mindhárom népességen belül megmutatkozik a – szülő és gyerek iskolázottsága közötti – klasszikusnak tekinthető összefüggés, vagyis az, hogy a magasabb iskolai végzettségű szülők gyerekei tendenciaszerűen magasabb fokon iskolázottak (a szülők iskolázottsága tehát közvetlenül hat a továbbtanulási szándékra) (lásd a melléklet 3. és 4. számú táblázatát)⁴. A vizs-

gált népességek között ez esetben is mutatkoznak különbségek. Az erdélyi fiatalokhoz képest a Fél-sziget- és Sziget-résztvevők a szülők iskolázottságától függetlenül erőteljesen alulreprezentáltak az alsó-, mérsékelt alulreprezentáltak a középfokú iskolai szinten és felülreprezentáltak a magas iskolai szinten.

A minták közötti különbség nagysága a szülők iskolázottsága szerint eltérő. (Továbbá különbség mutatkozik az apák és anyák szerint is.) Az alsó iskolai szinten elhelyezkedő fiatalok aránya közötti különbség az alacsony és középfokú iskolai végzettséggel rendelkező szülők esetén tekinthető nagynak. Az első esetben az arányok közötti különbség négy-hétszeres (az apák esetén: 43/12/14/6; az anyák esetén: 46/13/16/8), a második esetben négy-hatszoros (az apák esetén: 12/2/4/2; az anyák esetén: 10/4/5/2). Látható viszont, hogy ez utóbbi esetben sokkal kisebb az arányok nagyságrendje. A magas iskolai végzettséggel rendelkező szülők esetén noha vannak különbségek, azok a nagyságrend kis volta miatt elhanyagolhatók (az apák esetén: 3/2/2/1; az anyák esetén: 4/1/1/1).

A középszinten elhelyezkedők aránya esetén már nincsenek nagy különbségek, a legnagyobb távolságok a középfokú iskolázottsággal rendelkező szülők esetén tapasztalhatók (az apák esetén: 59/31/41/32, az anyák esetén: 59/30/40/31).

A magas iskolai szinten elhelyezkedők aránya közötti különbségek az alacsony, majd a közepes iskolázottságú szülők esetén számottevőbb. A különbség az első esetben négy-hatszoros (az apák esetén: 11/48/47/62; az anyák esetén: 11/49/42/64), a második esetben kétszeres (az apák esetén: 28/67/55/66; az anyák esetén: 30/67/56/67).

A magas iskolai végzettségű szülők esetén csekély a különbség (az apák esetén: 55/69/63/69; az anyák esetén: 53/66/63/70).

Az adatokból végül az is kitűnik, hogy a Sziget és Fél-sziget adatai kisebb-nagyobb eltérésekkel „együtt járnak”.⁵

Végezetül – csak a Fél-sziget-látogatók esetén mért, – a legmagasabb elérhető iskolai végzettségről szóló vélekedéseket prezentáljuk. E vonatkozásban a továbbtanulni szándékosok meglehetősen magasra teszik a mércét, a válaszadók szinte csak három, mint lehetséges iskolai végzettséget „megtestesítő” kategória – az egyetemi alapképzés, a mesteri tanulmányok, illetve a doktori tanulmányok – között oszlik meg. Az eloszlás is sokatmondó a továbbtanulók 29/26 százaléka gondolja úgy, hogy az egyetemi, 32/41 százaléka, hogy a mesteri és 27 százaléka, hogy a doktori tanulmányok fogják jelenti számára a legmagasabb iskolai végzettséget.

	Fél-sziget 2005		Fél-sziget 2006	
	Absz. érték	%	Absz. érték	%
Nyolc általános vagy kevesebb	2	0,4	18	2,5
Szakközépiskola/szakiskola	2	0,4	2	0,3
Szakközépiskola	7	1,3	1	0,1
Elméleti líceum	5	0,9	3	0,4
Posztliceális (technikum)	4	0,7	4	0,5
Főiskola	6	1,1	14	1,9
Egyetem	159	29,5	189	25,9
Mesteri (MA)	174	32,3	301	41,2
Doktori (Phd)	148	27,5	198	27,1
NT/NV	32	5,9	18	2,5
Összesen	539	100%	731	100%

12. táblázat. Mit gondolsz, melyik az a legmagasabb iskolai végzettség, amelyre el fogsz érni?

Forrás: Fél-sziget 2005-2006

A (tovább)tanulás, mint (tervezett) életesemény · Az egymás után bekövetkező életesemények két csoportba oszthatók. Az egyik csoport a *privát szféra*, azaz a szabadidő eltöltésében, „fogasztásban”, magánéletében való önállóság fokára, a másik az *egzisztenciális autonómia* – a tudásszerzés-munkába állás, saját család alapítása – dimenzióra vonatkozik.

A két életesemény-csoport megragadása a „*Ha már megélted hány éves korodban élted meg?*” és a „*Ha még nem élted meg, mit gondolsz hány éves korodban fogod megélni?*” kérdésekkel történt, jelen esetben azonban nem teszünk különbséget a megtörtént és tervezett biográfiai események között, a tény és véleménykérdéseket nem különítjük el egymástól.

A következőkben először a Fél-sziget-résztvevők, romániai magyar és román fiatalok életeseményeinek (bekövetkezett/várható) időpontját fogjuk megvizsgálni különös figyelmet szentelve a tanulmányok befejezésének (bekövetkezett/várható) időpontjára, majd a rendelkezésünkre álló adatok alapján összehasonlítjuk a magyarországi fiatalok, Sziget- és Fél-sziget-résztvevők, romániai magyar, illetve magyar fiatalok mintáit néhány életesemény⁶ időpontja szerint.

Mivel az iskolai tanulmányok befejezése az egzisztenciális autonómia-életesemények egyike, jelen esetben nem térünk ki a korai *privát szféra* autonómia-életesemények tárgyalására. Ezek kapcsán mindössze annyit jegyzünk meg, hogy a vizsgálatba bevont események *(első alkalommal önállóan szórakozni menni, akkor jönni-menni, amikor akarok, első alkalommal szexuális tapasztalatot szerezni, első alkalommal nagyon szerelemes lenni, első alkalommal komoly barátot/barátnőt szerezni)* 16-18 éves kor között következnek be, az időpontok mindhárom populáción belül nagyrészt megegyeznek. Ugyanakkor, mivel a magyarországi adatokkal jelen esetben kevés kapcsolódási pontunk van, az összehasonlító részben a két ország adatai közötti összehasonlítás szorosabbá tételére néhány eseményt ezek közül is be fogunk vonni a vizsgálatba.

A *Félsziget-résztvevők és a romániai fiatalok életesemény-időpontjai*. A Félsziget-résztvevők körében a tanulmányok befejezése átlagban 25 éves életkor körül következik be. Ez egy meglehetősen késői időpont olyan szempontból, hogy ezt az életeseményt csak a még ennél az időpontnál is jóval későbbre, 28 éves életkorra tehető házasságkötés és gyerekvállalás követi.

A Félsziget-résztvevői körében a tanulmányok időben elhúzódó voltára és a továbbtanulás várható/bekövetkező tényére utal az is, hogy a tanulmányok befejezését megelőzi az első szakmai végzettség megszerzésének időpontja. Ez az esemény átlagban 21-22 éves korra következik be, ami megegyezik egyrészt a négy éves egyetem, vagy jelenleg az ezzel párhuzamosan bevezetett bolognai rendszer első lépcsőfoka, illetve a mesteri vagy egyéb posztgraduális (de nem Ph. D.) tanulmányok zárásának idejével. Az első teljes munkaidős állás elfoglalása a tanulmányok befejezésének időpontjához áll közelebb,

ami arra utal, hogy a fiatalok az első szakma megszerzésekor – noha képzettségükönél fogva megtehetnék – nem állnak munkába (ez egybecseng az előzőekben bemutatott foglalkozási arányokkal, amelyek szerint igen alacsony volt az egyszerre tanulmányokat és pénzkereső tevékenységet folytatók aránya, illetve az elérhetőnek feltételezett iskolai végzettségek három említett kategóriáinak népességen belüli eloszlásával).

A romániai magyar fiatalok és a román fiatalok esetén a tanulmányok befejezése 20-21 éves korra esik, és egybeesik az első szakmai végzettség megszerzésével. Ezt az időpontot követi nem sokkal később az első teljes munkaidős állás elfoglalása, amely a magyar fiatalok esetén átlagban 21 éves korban, a román fiatalok esetén átlagban 22 éves korban következik be. Továbbá, mindkét populációban hamarabb következik be mind a házasságkötés, mind pedig a gyerekvállalás (25, illetve 26 évesen).

Életesemények	Mozaik 2001 MA		Félsziget 2005		Félsziget 2006		Mozaik 2001 RA	
	Életkorok átlaga	N	Életkorok átlaga	N	Életkorok átlaga	N	Életkorok átlaga	N
<i>Első szakmai végzettséget megszerezni</i>	20,1	1645	21,5	552	21,7	795	20,5	596
Elköltözni a szülői házból, szülőktől függetlenül élni	23,3	1595	21,5	529	21,4	741	23,4	560
<i>Első alkalommal teljes állásban dolgozni</i>	21,2	1745	23,0	529	23,0	770	21,8	588
Állandó partnerrel együttélni	23,5	1540	23,7	465	23,9	668	23,1	550
<i>Befejezni a tanulmányokat</i>	19,6	1809	24,8	513	24,8	778	20,7	655
Apa/anya lenni	25,9	1682	28,2	469	28,4	650	26,2	579
Házasságot kötni	24,9	1658	28,4	408	28,0	610	25,1	596

13. táblázat. *Életesemények időpontja.*
Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005–2006

A Félsziget-résztvevők mind a magyar, mind pedig a romániai fiatalokhoz képest később fejezik be tanulmányaikat, ennélfogva kitolódik a munkavállalás időpontja is szemben a romániai magyar és román fiatalokkal, akik nem sokkal az első szakmai képzettség megszerzése után munkába is állnak.

Sziget- és Félsziget-résztvevők életesemény-időpontjainak összehasonlítása. A Sziget-résztvevők esetén a tanulmányok befejezése 2000 óta valamelyest kitolódott. A Sziget 2000 ada-

ta alapján a Sziget-résztvevők átlagban 24 éves korban fejezték be/terveztek befejezni tanulmányaikat. A 2000. utáni Sziget-felmérések szerint ez az időpont 25, 26 éves korra tehető. A szigetesek körében a teljes munkaidős állás vállalása legalább egy, de inkább két évvel mindvégig megelőzte a tanulmányok befejezését. A családalapítás (házasságkötés, gyerekvállalás) a Félsziget-résztvevőkhöz hasonlóan átlagban négy évvel a tanulmányokat követően következik be.

Életesemények	Sziget 2000	Sziget 2001	Sziget 2002	Sziget 2003	Ifjúság 2004	Sziget 2004	Sziget 2005
Önállóan szórakozni menni	14,8	14,8	14,9	14,7	17,2	14,8	14,9
Szexuális tapasztalatot szerezni	16,6	16,9	16,7	16,1	18,3	15,9	16,6
Önállóan nyári utazást szervezni	17,9	18,4	17,7	16,9	20,4	17,2	19,1
Állandó partnerrel együttélni	22,5	23,0	20,6	24,6	22,7	24,4	18,6
<i>Teljes munkaidős állást vállalni</i>	22,6	22,3	24,3	24,3	21,3	24,2	22,7
<i>Befejezni a tanulmányokat</i>	24,2	24,6	25,0	25,8	22,0	25,7	25,0
Apa / anya lenni	28,3	28,7	29,2	29,4	25,0	28,9	NA
Házasságot kötni	28,5	27,5	23,2	28,6	NA	NA	NA

14. táblázat. *A Sziget-résztvevők életeseményeinek időpontja.* Forrás: Jancsák 2005 – *Sziget-kutatások (Gábor Kálmán): Sziget 1999 (N = 542), Sziget 2000 (N = 972), Sziget 2001 (N = 1050), Sziget 2002 (N = 1005), Sziget 2003 (N = 972), Sziget 2004 (N = 2306); Bauer - Szabó 2005 - Ifjúság 2004 (N = 8000);*

Látható továbbá, hogy a Sziget-résztevők társadalmi min-táik, élettervezésük szempontjából eltérnek a magyarországi fiataloktól. Az Ifjúság 2004 felmérés adatai alapján megfigyelhető, hogy a magyarországi fiatalok tanulmányainak befejezése és munkába állása átlagban három évvel hamarabb történik, mint a Sziget résztvevői körében. Így a szülővé válás (feltehetőleg a házasságkötés) ideje is előbbre tolódik. (Az eltérő mintákra utalnak a privát-szféra önállósodás eltérő életkor-átlagai is. Az magyar fiatalok a Sziget-résztevőkhöz képest később építik ki privát-szféra autonómiájukat, ugyanakkor korábban válnak felnőtté.)

A Fél-sziget- és Sziget-Fesztivál résztvevői esetén azonos tendenciák mutatkoznak az életsemények bekövetkezése terén az alapsokasághoz történő viszonyítás tekintetében. Mind a Fél-sziget-résztevők, mind pedig a Sziget-résztevők mintái – azonos tendenciájú – eltérést mutatnak az alapsokaságtól, azaz

ahogyan a Fél-sziget-fesztivál látogatói a romániai magyar fiatalokhoz képest később fejezik be tanulmányaikat, úgy a Sziget-résztevők körében is később történik a tanulmányok lezárása a magyarországi fiatalokhoz képest. Az alappopulációk, azaz a romániai és magyarországi fiatalok között tapasztalható alapvető „fáziseltolódás” valamelyest észlelhetővé válik a két fesztivál látogatói tekintetében is.

E szerint, míg a romániai magyar fiatalok átlagban 19–20 éves koruk körül érnek iskolai útjuk végére, addig a magyarországi fiatalok két évvel később átlagban 22 éves korukban zárják tanulmányaikat. A két populáció esetén tehát két éves eltérés mutatkozik a tanulmányok zárásának tekintetében. Hasonló módon, de kisebb mértékben ugyanez tapasztalható a fesztiválok ifjúsága kapcsán is. A Szigetre látogatók átlagosan 26 év körül fejezik be tanulmányaikat, Fél-szigetre látogatók pedig átlagosan 25 éves korban.

Életesemények	<i>Ifjúság 2004</i>	<i>Sziget 2004</i>	<i>Sziget 2005</i>	<i>Mozaik 2001 MA</i>	<i>Fél-sziget 2005</i>	<i>Fél-sziget 2006</i>
Önállóan szórakozni menni	17,2	14,8	14,9	16,2	15,1	15,4
Szexuális tapasztalatot szerezni	18,3	15,9	16,6	17,8	16,8	16,9
Önállóan nyári utazást szervezni	20,4	17,2	19,1	NA	18,4	18,5
Elköltözni a szülői házból, szülőtől függetlenül élni	NA	NA	21,9	23,3	21,5	21,4
<i>Első szakmai végzettséget megszerezni</i>	<i>NA</i>	<i>NA</i>	<i>21,4</i>	<i>20,1</i>	<i>21,5</i>	<i>21,7</i>
<i>Teljes munkaidős állást vállalni</i>	<i>21,3</i>	<i>24,2</i>	<i>22,7</i>	<i>21,2</i>	<i>23,0</i>	<i>23,0</i>
Állandó partnerrel együttélni	22,7	24,4	18,6	23,5	23,7	23,9
<i>Befejezni a tanulmányokat</i>	<i>22,0</i>	<i>25,7</i>	<i>25,0</i>	<i>19,6</i>	<i>24,8</i>	<i>24,8</i>
Apa / anya lenni	25,0	28,9	NA	25,9	28,2	28,4
Házasságot kötni	NA	NA	NA	24,9	28,4	27,0

15. táblázat. A Sziget- és Fél-sziget-résztevők életeseményeinek időpontja. Forrás: Mozaik 2001 MA (N = 1936); Fél-sziget 2005 (N = 634); Fél-sziget 2006 (N = 932); Jancsák 2005 – Sziget-kutatások (Gábor Kálmán): Sziget 2004 (N = 2306); Bauer - Szabó 2005 - Ifjúság 2004 (N = 8000); Sziget 2005 (N = 533)

Továbbá a munkavállalás időpontja szerint a Fél-szigetre látogatók közelebb kerülnek a magyarországi fiatalok, ezeken belül a Sziget Fesztiválra járókhoz. A négy vizsgált minta közül csak a romániai magyar fiatalok mintáján belül „előzi meg” a tanulmányok befejezését a teljes normás munkavállalás. Ez nagy valószínűséggel arra az előzőekben tapasztalt összefüggésre mutat rá, amely szerint a Fél-sziget-résztevők esetén az első képzettség megszerzése után továbbra is a tanulás marad előtérben a munkával szemben.

A privát-szféra életeseményeket illetően is hasonlóság mutatkozik a fesztiválok ifjúságai között. Jól látható, hogy amint a Sziget Fesztivál résztvevői korábban építik ki privát-szféra önállóságukat a magyarországi fiatalokhoz viszonyítva, a Fél-sziget-résztevők hasonló módon korábban önállósulnak a romániai magyar fiatalokhoz képest. A Fél-sziget résztvevői ilyen tekintetben inkább a Szigetre járókkal, illetve a magyarországi fiatalokkal mutatnak hasonlóságot.

Továbbá a fesztiválok fiataljai az átlagnál korábban építik ki a privát-szféra önállóságukat és később válnak felnőtté, tehát a szabadidő scenárió részeseinek tekinthetők.

Összegzés és következtetések · A fentiekben először az ifjúsági korszakváltás paradigmáján belüli elméleti kiindulópontunkat vázoltuk, majd megpróbáltuk körvonalazni azt a tágabb társadalmi kontextust, amelyen belül a Fél-sziget Fesztiválon résztvevő fiatalok társadalmi mintáit vizsgáló elemzésünkre sort kerítettünk.

Kiindulópontunk az volt, hogy a magyarországi helyzethez hasonlóan a rendszerváltás utáni gazdasági-társadalmi átmenet során olyan társadalmi jelenségek, folyamatok észlelhetők a romániai fiatalok körében, amelyek egy „kettős forgatókönyv” ifjúsági korszakváltás bekövetkeztére utalnak.

Empirikus elemzésünk a magyarországi fesztivál-vizsgálók (ezek között pedig kiemelten a Sziget Fesztivál vizsgálatai) kapcsán tett megállapításokra alapozott, amelyek a különböző fesztivál-jellegű rendezvényeken résztvevő fiatalokat – társadalmi mintáik alapján – az ifjúsági korszakváltás szabadidős scenáriójában „szerepet játszó” fiataloknak, vagyis a fesztiválok ifjúságának tekintette.

A rendszerváltás utáni Románia társadalmi átmenetének kontextusában, az erdélyi (magyar és román) fiatalokat vizsgáló elemzések kapcsán, illetve a Fél-sziget Fesztivál és a Sziget

Fesztivál közötti hasonlóság alapján, empirikus problémafelvetésünkben azt a kérdést tettük fel és próbáltuk megválaszolni, hogy – az iskolázottság, a továbbtanulási szándékok és tervek szempontjából – rokoníthatók-e a Fél-szigeten résztvevő fiatalok a Magyarországon „*fesztiválok ifjúságaként*” beazonosított ifjúsági csoportokkal.

Két-lépéses empirikus elemzésünkben először megvizsgáltuk a Fél-sziget Fesztivál fiataljainak munkaerőpiaci helyzetét, iskolai szintjét, továbbtanuláshoz való viszonyulását, illetve (a lehetőségeink szerint) összehasonlítottuk a Fél-szigetet látogató fiatalokat a romániai magyar fiatalok, román fiatalok, illetve a Sziget-résztvevők és magyarországi fiatalok társadalmi jellemzőivel.

Elemzésünkben azt tapasztaltuk, hogy Fél-sziget-résztvevők körében a Sziget-Fesztivál fiataljaihoz hasonlóan az iskolai szintek szerint mind a magyarországi, mind pedig a romániai fiatalok népességéhez viszonyítva a felső fokon képzettek felülreprezentáltsága, valamint az alsó szinten képzettek alulreprezentáltsága figyelhető meg. Ez a tendencia pedig a Fél-sziget-Fesztivál fiataljai esetén a Sziget-látogatók viszonylatában is erőteljesebben érvényesül.

A továbbtanulási szándék szempontjából nem volt lehetőségünk arra, hogy a Sziget-látogatókra vonatkozó adatokat megvizsgáljuk. Ezen a téren mindössze annyit állapítottunk meg, hogy a Fél-sziget Fesztivál fiataljai lényegesen eltérnek a romániai fiataloktól a továbbtanulási szándék tekintetében. A legtöbb Fél-sziget-látogató viszonylag hosszú ideig szeretne továbbtanulni és azt elérendő, megszerzendő legmagasabb iskolázottsági szint pedig erősen koncentrálódik az iskolai képzés felső lépcsőfokain.

Elemzésünk során figyeltünk az életkor szerinti eloszlásból adódó esetleges torzító hatásra, vagyis arra, hogy az iskolázottsági, az iskolai szint, illetve a továbbtanulás arányszámai az életkor hatása által determináltak. Ennek érdekében elvégeztük az eloszlások korcsoportok szerinti vizsgálatát, amelynek eredményeként megállapítottuk, hogy a tapasztalt tendenciák korcsoporton belül is megfigyelhetők. (A korcsoportos vizsgálat tehát megerősítette észrevételeinket).

Elemzésünk második részében a továbbtanuláshoz az iskola befejezésének időpontja felől közelítettünk, és ennek az élet események között elfoglalt helyét is vizsgáltuk. Eredményként – az előbbiekkal összhangban – azt tapasztaltuk, hogy az iskolai képzés befejezése láthatóan késői időpontra, az iskolai képzés felső lépcsőfokára tevődik. Továbbá, a Fél-sziget-résztvevők

a romániai fiatalokhoz képest jóval későbbi időpontra tervezik tanulmányaik lezárását. Ez a tendencia hasonló a Sziget-résztvevők esetén tapasztalttal, azzal az eltéréssel, hogy a magyarországi fiatalok ifjúsági korszakváltásban elfoglalt helye alapján véve különbözik a romániai fiatalok helyzetétől (vagyis láthatóvá válik az a különbség, miszerint a magyarországi fiatalok az ifjúsági korszakváltás előrehaladott fázisát élik meg).

Mindent összevetve úgy gondoljuk, hogy a Fél-sziget Fesztiválon résztvevő fiatalok az iskolázottságuk, továbbtanulási szándékaik, tervek szerint jelentősen eltérnek mind a romániai magyar, mind pedig a román fiatalok mintáitól. A résztvevők igen nagy arányban magas iskolázottsági fokon képzettek, továbbtanulási tervek szerint pedig a magas fokú iskolai végzettségek megszerzésére törekcszenek. A vizsgált ifjúsági élet események között a tanulmányok befejezése az egyik legkésőbb bekövetkező élet esemény, a tanulási folyamat, a tudásszerzés hosszantartó időszak, így azt mondhatjuk, hogy ifjúsági élet szakaszuk során iskolai életszakaszt élnek meg.

A Fél-sziget- és Sziget-látogatók összehasonlításának eredményeként megállapítható, hogy a Fél-sziget-résztvevők körében a felső szinten képzettek felülreprezentáltsága erőteljesebbnek, az alsó szinten képzettek alulreprezentáltsága gyengébbnek mutatkozik a Sziget Fesztivált látogatói esetén tapasztaltakhoz képest. Továbbá pedig a továbbtanulás mindkét populáció esetén hasonló jelentőséggel bír, a tanulmányok befejezése egyaránt későn bekövetkező élet esemény. Az élet események időzítésében megmutatkozó tendenciák hasonlósága mellett azonban az is megállapítható, hogy a magyarországi és romániai fiatalok eltérő pozícionálódásából adódóan a Fél-sziget-résztvevők egy lépéssel a Szigetre járó fiatalok mögött járnak, azaz amint említettük a Fél-sziget-résztvevők valamennyivel korábbi időpontra tervezik tanulmányaik befejezését, mint a Sziget-látogatók.

A Fél-sziget-résztvevőknek a romániai fiataloktól való eltérése, valamint a Sziget-látogatóihoz, való hasonlósága alapján, úgy látjuk, hogy a Fél-sziget Fesztivál résztvevőinek lehetőségük adódik a „*hosszú gyepelőre eresztett*” iskolai ifjúsági életszakasz megélésére, az ifjúsági korszakváltás szabadidős szcenáriójában való szerepjátszásra. Ilyen tekintetben pedig, a tendenciák szintjén a Fél-sziget-látogatók az fesztiválok ifjúságával közös jegyeket osztnak, ennél fogva – a fogalom szűk értelmében – ők maguk is a fesztiválok ifjúságát képviselik.

MELLÉKLET

<i>Apa</i>		<i>Igen</i>	<i>Nem</i>	<i>Nem tudja</i>	
Mozaik 2001 MA (N = 1795/1881) **	Alacsony fokú iskolai végzettség	35,4%	60,0%	4,6%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	56,2%	37,0%	6,8%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	65,9%	29,8%	4,3%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>45,6%</i>	<i>49,1%</i>	<i>5,3%</i>	<i>100%</i>
Mozaik 2001 RA (N = 635/705)	Alacsony fokú iskolai végzettség	37,9%	57,2%	4,9%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	52,4%	43,2%	4,4%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	59,0%	38,0%	3,0%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>46,5%</i>	<i>49,1%</i>	<i>4,4%</i>	<i>100%</i>
Félsziget 2005 (N = 590/621) **	Alacsony fokú iskolai végzettség	60,7%	21,3%	18,0%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	69,1%	19,3%	11,6%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	82,1%	11,2%	6,7%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>73,1%</i>	<i>16,5%</i>	<i>10,4%</i>	<i>100%</i>
Félsziget 2006 (N = 860/889)	Alacsony fokú iskolai végzettség	64,0%	32,6%	3,4%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	75,0%	19,3%	5,7%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	80,4%	18,6%	1,0%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>76,4%</i>	<i>20,3%</i>	<i>3,3%</i>	<i>100%</i>

1. táblázat. Az apa iskolázottsága és a továbbtanulási szándék közötti összefüggés.
Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005-2006 (** - az összefüggés szign. a 0,001 szinten)

<i>Any</i>		<i>Igen</i>	<i>Nem</i>	<i>Nem tudja</i>	
Mozaik 2001 MA (N = 1827/1881) **	Alacsony fokú iskolai végzettség	33,8%	61,0%	5,2%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	56,3%	38,7%	5,0%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	70,9%	23,2%	6,0%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>45,8%</i>	<i>49,0%</i>	<i>5,2%</i>	<i>100%</i>
Mozaik 2001 RA (N = 655/705)	Alacsony fokú iskolai végzettség	33,4%	62,0%	4,6%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	56,7%	39,3%	4,1%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	60,0%	35,0%	5,0%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>46,3%</i>	<i>49,3%</i>	<i>4,4%</i>	<i>100%</i>
Félsziget 2005 (N = 595/621) **	Alacsony fokú iskolai végzettség	60,7%	21,3%	18,0%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	69,1%	19,3%	18,0%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	82,1%	11,2%	6,7%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>73,1%</i>	<i>16,5%</i>	<i>10,4%</i>	<i>100%</i>
Félsziget 2006 (N = 869/889)	Alacsony fokú iskolai végzettség	57,5%	37,0%	5,5%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	75,5%	20,1%	4,4%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	81,5%	17,4%	1,1%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>76,5%</i>	<i>20,4%</i>	<i>3,1%</i>	<i>100%</i>

2. táblázat. Az anya iskolázottsága és a továbbtanulási szándék közötti összefüggés.
Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005-2006 (** - az összefüggés szign. a 0,001 szinten)

<i>Apa</i>		<i>Alsó szint</i>	<i>Középszint</i>	<i>Felső szint</i>	<i>Összesen</i>
Mozaik 2001 MA (N = 1731/1881) **	Alacsony fokú iskolai végzettség	43,2%	45,0%	11,8%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	12,5%	59,4%	28,1%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	3,4%	41,5%	55,1%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>28,7%</i>	<i>49,2%</i>	<i>22,2%</i>	<i>100%</i>
Mozaik 2001 RA (N = 628/705) **	Alacsony fokú iskolai végzettség	41,4%	47,4%	11,3%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	17,3%	49,1%	33,6%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	8,0%	32,0%	60,0%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>27,4%</i>	<i>45,5%</i>	<i>27,1%</i>	<i>100%</i>
Félsziget 2005 (N = 608/621)	Alacsony fokú iskolai végzettség	11,7%	40,3%	48,1%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	2,4%	30,6%	67,1%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	1,9%	29,1%	69,0%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>3,4%</i>	<i>31,2%</i>	<i>65,4%</i>	<i>100%</i>
Sziget 2005 (N = 525/533) **	Alacsony fokú iskolai végzettség	14,0%	39,3%	46,7%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	3,6%	41,2%	55,2%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	1,6%	35,3%	63,1%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>4,8%</i>	<i>38,0%</i>	<i>57,3%</i>	<i>100%</i>
Félsziget 2006 (N = 860/889)	Alacsony fokú iskolai végzettség	6,7%	31,5%	61,8%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	2,4%	31,8%	65,8%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	0,7%	30,3%	69,0%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>2,1%</i>	<i>31,0%</i>	<i>66,9%</i>	<i>100%</i>

3. táblázat. Az apa iskolázottsága és a kérdezett iskolai szintje közötti összefüggés.
Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005-2006, Sziget 2005 (** - az összefüggés szign. a 0,001 szinten)

<i>Anya</i>		<i>Alsó szint</i>	<i>Középszint</i>	<i>Felső szint</i>	
Mozaik 2001 MA (N = 1765/1881) **	Alacsony fokú iskolai végzettség	46,5%	42,4%	11,1%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	10,2%	59,4%	30,4%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	4,1%	43,2%	52,7%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>28,4%</i>	<i>49,3%</i>	<i>22,3%</i>	<i>100%</i>
Mozaik 2001 RA (N = 646/705) **	Alacsony fokú iskolai végzettség	45,7%	44,7%	9,7%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	12,4%	48,5%	39,1%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	8,8%	37,5%	53,8%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>27,4%</i>	<i>45,4%</i>	<i>27,2%</i>	<i>100%</i>
Félsziget 2005 (N = 595/621)	Alacsony fokú iskolai végzettség	13,1%	37,7%	49,2%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	3,5%	28,9%	67,5%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	0,9%	32,7%	66,4%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>3,5%</i>	<i>31,3%</i>	<i>65,2%</i>	<i>100%</i>
Sziget 2005 (N = 520/533)	Alacsony fokú iskolai végzettség	16,5%	41,8%	41,8%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	4,7%	39,0%	56,3%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	1,3%	36,1%	62,7%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>5,0%</i>	<i>38,1%</i>	<i>57,0%</i>	<i>100%</i>
Félsziget 2006 (N = 860/869)	Alacsony fokú iskolai végzettség	8,2%	27,4%	64,4%	100%
	Középfokú iskolai végzettség	1,8%	30,7%	67,4%	100%
	Felső fokú iskolai végzettség	1,1%	32,0%	66,9%	100%
	<i>Összesen</i>	<i>2,1%</i>	<i>31,0%</i>	<i>67,0%</i>	<i>100%</i>

4. táblázat. Az anya iskolázottsága és a kérdezett iskolai szintje közötti összefüggés.
Forrás: Mozaik 2001, Félsziget 2005-2006, Sziget 2005 (** - az összefüggés szign. a 0,001 szinten)

ADATFORRÁSOK⁷

Bauer Béla–Szabó Andrea (2005) *Ifjúság 2004 – Gyorsjelentés*. Mobilitás Ifjúságkutatási Iroda, Budapest

Gábor Kálmán (2005a) Sziget-kutatások 2000-2004 In: Jancsák Csaba–Tarnay István (szerk.) *Fesztiválok ifjúsága és a drog* Belvedere Kiadó, Szeged, p 7-27.

Gábor Kálmán (2006) Sziget-kutatások 2000-2004 (elektronikus változat: <http://www.hier.iif.hu>; letöltés ideje: 2006.02.15.)

JEGYZETEK

1. 15 éven aluliak is;
2. 15 éven aluliak is;
3. Noha a román fiatalok, illetve a 2006-os Fél-sziget mintán belül a „Nem tudja” kategóriák alacsony esetszáma miatt statisztikai próba nem végezhető, a kontingencia táblák trendjei hasonlóak az erdélyi magyar és Fél-sziget 2005 trendjeihez.
4. Ez az összefüggés a Mozaik almintái esetén szignifikáns, a Fél-sziget-fesztiválon résztvevő fiatalok körében „Nem tudja” kategóriák alacsony esetszáma miatt statisztikai próba nem végezhető.

KÖNYVÉSZET

Chisholm, Lynne: Élesebb lencse vagy új kamera? Ifjúságkutatás, ifjúság és társadalmi változás Nagy-Britanniában. A kutatás jelenlegi állása és megalapozott feltételezések a gyermekorról és az ifjúságról. In Gábor Kálmán (szerk.): *Civilizációs korszakváltás és ifjúság. A kelet- és nyugat-európai ifjúság kulturális mintái*. p. 49–68., Szeged, 1993., Miniszterelnöki Hivatal, Ifjúsági Koordinációs Titkárság.

Ercsei Kálmán: Tőkeeloszlás és jövőstratégiák az erdélyi magyar tanuló tizenévesek körében. In Sorbán Angela (szerk.): *Szociológiai tanulmányok erdélyi fiatalokról*. p. 33–49. MTA-Budapest – Scientia-Kolozsvár, 2002.

Ercsei Kálmán–Veres Valér: Fél-sziget fesztivál – Marosvásárhely – 2005. In *Korunk. Pályázó ifjúság 2005. november*, p. 103–109.

Fóris-Ferenczi Rita: Értelmezési kontextusok a minőségfogalmához a romániai középfokú oktatásban. In *Régió 15. évf. 2. sz.*, p. 15–57.

Gábor Kálmán: Ifjúságkutatási tézisek. In *Educatio Füzetek 2.* p. 5–11., 1996.

Gábor Kálmán: *A középosztály szigete*. Szeged, 2000., Belvedere Kiadó.

Gábor Kálmán: A magyar fiatalok és az iskolai ifjúsági korszak. Túl renden és osztályon? In Szabó Andrea–Bauer Béla–Laki László (szerk.): *Ifjúság 2000 Tanulmányok I.* p. 23–41, Budapest, 2002., Nemzeti Ifjúságkutató Intézet.

Jancsák Csaba–Tarnay István (2005) Fesztiválok ifjúsága és a drog - grafikonok In: Jancsák Csaba–Tarnay István (szerk.) *Fesztiválok ifjúsága és a drog* Belvedere Kiadó, Szeged, p 28-40.

5. Korcsoportos vizsgálatra jelen esetben nem célunk kitérni, illetve azt a kis esetszámok sem tennék lehetővé.

6. A felmérésekben alkalmazott, az életeseményekkel kapcsolatos kérdéstömb kutatásonként eltér. Jelen elemzésbe, a kutatások „közös elemeit”, a különböző kutatásokban egyaránt szereplő életeseményeket vontuk be.

7. A tanulmány empirikus alapját képező Fél-sziget 2005-2006, Mozaik 2001, Sziget 2005 adatbázisok mellett felhasznált adatok forrása.

Gábor Kálmán: Globalizáció és ifjúsági korszakváltás. In Gábor Kálmán–Jancsák Csaba (szerk.): *Ifjúsági korszakváltás. Ifjúság az új évezredben*. p. 28–72, Szeged, 2004., Belvedere Kiadó.

Gábor Kálmán: Szigetkutatások 2000–2004. In Jancsák Csaba–Tarnay István (szerk.): *Fesztiválok ifjúsága és a drog*. p. 7–27. Szeged, 2005a, Belvedere Kiadó.

Gábor Kálmán: A perifériáról a centrumba. In *Korunk. Pályázó ifjúság, 2005. november*. p. 20–31., 2005b.

Kiss Tamás: Ifjúsági életszakasz és jövőstratégiák. In Veres Valér (szerk.): *Nemzeti vagy nemzedéki integráció? Erdélyi középiskolások átalakulásban*. p. 109–141., Budapest–Kolozsvár, 2000., Új mandátum–Limes.

Papp Z. Attila: A romániai magyar oktatás helyzete 1989 után. In *Magyar kisebbség 3–4. sz.* p. 277–303., 1998, (<http://www.hhrf.org/magyarkisebbsseg/9803/m980321.htm>)

Veres Valér: Középosztályosodási tendenciák vizsgálata a marosvásárhelyi Fél-sziget fesztivál résztvevői körében. In *WEB 1–2/2006*.

Zinnecker, Jürgen: A fiatalok a társadalmi osztályok terében. (Új gondolatok egy régi témához). In Gábor Kálmán (szerk.): *Civilizációs korszakváltás és ifjúság. A kelet- és nyugat-európai ifjúság kulturális mintái*. p. 5–29., Szeged, 1993., Miniszterelnöki Hivatal, Ifjúsági Koordinációs Titkárság.